

Духіна О.

(наук. кер. – доц. Жалій Т.В.)

*студентка V курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ «ПРАВознавство» УЧНЯМИ СТАРШОЇ ШКОЛИ У ЗНЗ УКРАЇНИ

Швидкоплинні суспільні процеси, глобалізаційні тенденції, зміни в економічних, політичних, культурних відносинах вимагають відповідного правового оформлення та формування належної правової культури як суспільства в цілому, так і кожного громадянина зокрема. Особливо важливого значення набуває правова освіта учнівської молоді для утвердження в її свідомості ставлення до права як ефективного регулятора суспільних відносин та носія ідеї справедливості. Тому в статті ми висвітлюємо теоретико-методичні засади вивчення предмету «Правознавство» учнями 10-11 класів.

Потужний потенціал для формування правових знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій учнів закладений у навчальному предметі «Правознавство» (10-11 класи). Утім, використовується цей потенціал україн недостатньо, що спричинено як об'єктивними чинниками (мала кількість навчальних годин на вивчення предмета), так і суб'єктивними (недостатнє володіння вчителями методикою навчання правознавства в 10-му класі). Як предмет інваріантної частини навчального плану практичний курс правознавства викладається в українській школі вже декілька років. За цей час педагогами накопичено чимало методичного досвіду навчання учнів цього курсу, що потребує аналізу й узагальнення.

Найбільш ефективним засобом, що забезпечує виконання навчальних завдань, є, на нашу думку, розв'язування учнями правових задач, що дає можливість не тільки перевіряти рівень засвоєння старшокласниками теоретичного матеріалу, а й виявляти прогалини у знаннях, щоб вчасно усувати їх. Розв'язування задач сприяє засвоєнню навчального матеріалу на якісно вищому рівні, створює передумови для вироблення умінь та навичок застосовувати аналоги закону та аналогії права, сприяє виробленню навичок критичного мислення, розвитку творчої уяви учнів. Але, мабуть, найбільш цінним у процесі розв'язування задач є те, що школярі мають можливість відстежити взаємодію правових норм у конкретних юридичних ситуаціях, вчать сприймати право саме як систему, а не як механічний набір правових норм. Розв'язування правових задач, зокрема задач на міжгалузеві зв'язки, є надзвичайно дієвим засобом систематизації право-

вих знань, що є особливо важливим для учнів, оскільки вони отримують можливість застосувати свої знання на практиці, що сприяє формуванню їхньої правової компетенції. Такі задачі дають можливість перевірити знання учнів одразу з кількох галузей права.

Школярі ознайомлюються з правом як наукою та ефективним регулятором суспільних відносин на уроках правознавства, починаючи з 9-го класу, де вони вивчають обов'язковий предмет «Правознавство. Практичний курс». Складність права як об'єкта засвоєння, а також вікові особливості учнів старшої школи зумовлюють особливості структурування навчального матеріалу, змісту практичного курсу правознавства та методики його викладання. Зауважимо, що загальною метою навчання правознавства є створення позитивного ставлення до права як провідного інституту нормативного регулювання суспільних відносин і найвищої цінності цивілізації; ознайомлення учнів з основними галузями права та засвоєння ними ключових правознавчих понять; формування правового досвіду, системи вмій і навичок [3, с. 26]. Як слідє з навчальної програми, практичний курс правознавства покликаний закласти основи правових знань, сформувати в учнів повагу до права і закону, позитивне ставлення до діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, зацікавити учнів правознавством, озброїти їх уміннями діяти в життєвих ситуаціях відповідно до вимог норм права і положень законів. Досягнення цих завдань вимагає відповідних підходів до відбору змісту й організації навчального процесу.

Відтак, при вивченні правознавства школярами старшої школи важливим є: опанування учнями мінімальними практично значущими для них правовими знаннями; усвідомлення й правильне застосування найбільш важливих юридичних понять і термінів; розвиток навичок правомірної поведінки; засвоєння способів дії у різноманітних життєвих ситуаціях; уміння аналізувати явища, процеси, ситуації повсякденного життя з правової точки зору; уміння використовувати правові знання для реалізації і захисту своїх прав та інтересів; формування внутрішньої мотивації й активної громадянської позиції.

Основні риси практичного курсу правознавства для учнів 10 класу полягають у тому, що він: виходить із змісту правознавства, передбаченого Державним стандартом освіти (галузь «Суспільствознавство») й наповнений переважно інформацією, орієнтованою на життєві потреби учнів 15-16 років, норми права, що стосуються неповнолітніх, побудований на нерозривній єдності нових для учнів юридичних знань та соціального досвіду школярів, практичних дій щодо вирішення конкретних життєвих проблем. Це дозволяє учням вийти за межі виключно урочної діяльності й включитися в активне громадське життя, використовуючи набуті знання; націлений на виховання учнів у дусі демократичних і національних цінностей, що визначають громадянську самосвідомість та правомірну пове-

ПРАВОВАХИСНИЙ РУХ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

дінку особистості; містить профорієнтаційний компонент для забезпечення можливості свідомого вибору учнями правового профілю навчання в старшій школі [12, с. 78]. Метою курсу є забезпечення умов для формування елементів правової культури, правових орієнтирів та правомірної поведінки учнів.

Завданнями, реалізація яких забезпечить досягнення означеної мети, є:

1) познайомити учнів з правом, його важливою роллю в житті суспільства, сприяти усвідомленню ними найбільш важливих понять і термінів юридичної науки;

2) сприяти формуванню у дітей фундаментальних цінностей, таких як права та свободи людини і громадянина, демократія, активна громадянська позиція й інші, що складають основу демократичної правової держави і громадянського суспільства в Україні;

3) виробити в учнів уміння: використовувати правові знання для реалізації і захисту своїх прав, свобод та законних інтересів;

4) прищепити десятикласникам інтерес до права, захопити їх до свідомого використання, застосування й дотримання правових норм

У сучасних умовах українського суспільства правова освіта є одним з найважливіших чинників розвитку особистості, становлення громадянського суспільства і демократичної правової держави, умовою формування правосвідомості громадянина. Це потребує посилення практичної спрямованості навчання правознавства, насамперед запровадження для старших підлітків спеціального практичного курсу, основним результатом якого має стати перетворення права на важливий регулятор життя і поведінки учня в умовах його швидкої соціалізації. Тому наголошує на необхідності вивчення правознавства учнями старшої школи за рахунок варіативної чи інваріативної складових навчального плану.

Література:

1. Андрусишин, Б. І. Методика викладання шкільного курсу «Основи правознавства»: підручник / Б. І. Андрусишин, А. М. Гуз. - К. : Знання, 2008. 304с.

2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – К. : ІЗМН, 110108. – 204 с.

3. Дегтярьова Г. С. Дидактична складність формування правової культури в учнів ПТНЗ / Г. С. Дегтярьова // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2006. – №4. – С. 30-310.

4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

5. Календарне планування Правознавство. Історія. Основи філософії ред. Н.І. Харківська. — Харків: Основа, 2013. — 176 с.

6. Караваєва О. Я. Організація позаурочної роботи з правознавства в школі. Навчально-методичний посібник. — Х. : Вид. група «Основа», 2008. — 143 с.

7. Кашкар'юв Г. В. Методика викладання правознавства в школі в опорних схемах й таблицях. Частина І. — Х. : Вид. група «Основа», 2011. — 64 с.